

Список використаних джерел

1. Карабін О. Й. Використання доповненої реальності у підготовці майбутніх вчителів інформатики в умовах дистанційного навчання *Вісник Запорізького національного університету : збірник праць. Педагогічні науки*. Запорізький національний університет, 2020. № 3(36), ч. II. С. 68–72.
2. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають вчитися – освітній блог | «Освіторія». *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/opinions/virtualna-ta-dopovnena-realnist-yako-ymozhe-buty-suchasna-osvita/>.
3. Oleksiuk V., Oleksiuk O. Exploring the potential of augmented reality for teaching school computer science. Proceedings of the 3rd international workshop on augmented reality in education (AREdu 2020). URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2731/paper04.pdf>.

ПРОВІДНІ УМІННЯ Й НАВИЧКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Писарчук Оксана Тарасівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
pysarchukoksana04@gmail.com

Руденський Ростислав Євгенович

аспірант кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
rost.rudenskiy@tnpu.edu.ua

Сформованість умінь вчитися (навчання впродовж життя) у молодших школярів має неабияке значення при запровадженні дистанційного навчання (ДН). Вивченням умінь вчитися, як ключової компетентності молодших школярів займалися Я. Кодлюк, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін. Як визначає О. Савченко, процес навчальної діяльності передбачає формування таких груп умінь та навичок у молодших школярів: навчально-організаційні, навчально-інформаційні, загально-пізнавальні, контрольні-оцінювальні, рефлексивні та творчі вміння й навички [2]. Вчена конкретизує їх зміст з огляду традиційного освітнього процесу з відвідуванням закладу освіти. Зважаючи на це, коротко розкриємо процес формування у молодших школярів провідних умінь та навичок в умовах дистанційного навчання.

Віддаленість суб'єктів взаємодії початкової школи обумовлює **першопріоритетність самостійної навчальної діяльності молодших школярів**, при цьому суб'єкт-суб'єктні відносини вчителя та учнів не перериваються, лише змінюються умови для їх реалізації. З огляду на це у кожній групі умінь та навичок, що конкретизують структуру вміння вчитися слід виділити та охарактеризувати ті, без яких самостійна навчальна діяльність молодших школярів в умовах ДН неможлива. Такі вміння репрезентують діяльнісний компонент вміння вчитися.

Провідні навчально-організаційні вміння й навички. Молодший школяр, який за традиційної моделі навчання систематично відвідував заклад освіти й навчався в спеціально створених умовах – класному приміщенні, в умовах ДН

вимушений **самостійно організувати робоче місце вдома**, готувати необхідні для навчання матеріали, стежити за порядком на робочому місці, усувати подразники, що розсіюють його увагу. Якщо ж у закладі освіти цьому опосередковано сприяло освітнє середовище, а безпосередньо – вказівка вчителя, то в умовах віддаленості учневі доводиться часто робити це самостійно. Правильна організація робочого місця молодшими школярами вдома вимагає попереднього формування цього вміння в умовах традиційного навчання в закладі освіти. **Орієнтування в часі, вміння раціонально його використовувати** у навчальній діяльності в умовах ДН становить неабиякі труднощі в учнів початкової школи. Час, як момент дії, та, як тривалий процес, молодшими школярами сприймається складно, суб'єктивно. Умови дистанційного навчання утруднюють цей процес, вимагають самокерованості учнем тривалості виконання завдань, частіше – допомоги батьків, дорослого. Формування розуміння часових рамок у навчальній діяльності – процес тривалий, не без труднощів, що вимагає від учителя добору специфічних засобів навчання, наочних посібників тощо. Сприятливими умови дистанційного навчання є для **навчальної діяльності у власному темпі**. Особистість школяра характеризується різним рівнем інтелектуального розвитку, типом ставлення до навчання, освітніми потребами та інтересами, характером, соціально-побутовими умовами формування й ін. За потреби виконання завдання, що викликає труднощі у сприйманні, розумінні вдома молодший школяр може приділити більше уваги та часу, звернутися за допомогою до батьків, дорослого. Одним із визначальних критеріїв, що впливають на неможливість самостійно працювати у власному темпі за традиційного навчання є кількість учнів у колективі класу. Інший темп навчання у дітей з особливими освітніми потребами: діти з інвалідністю, обдаровані діти тощо. Саме тому освітній процес в умовах ДН є сприятливим середовищем для самостійної навчальної діяльності молодших школярів у власному темпі. **Уміння зосереджуватися на одному та розподіляти увагу між кількома об'єктами навчальної діяльності** вимагають довільності психічних процесів. У молодшому шкільному віці довільність цих процесів, як якісне вміння все ще формується, не характеризується завершеністю, доконаністю психічного розвитку учнів. За традиційних умов навчання такій довільності психічних процесів сприяє власне спеціально створене освітнє середовище, керівна роль вчителя, умови виконання завдань та вправ наведених у підручнику тощо. Побічними подразниками уваги дитини вдома можуть виступати, як і увесь побут, так і його елементи. Особливо складно дитині 6–7 років втримати увагу, зосереджуватися над виконанням завдань, опрацюванні певного навчального матеріалу, адже відволікає все: домашні улюбленці, іграшки, розмови дорослих, відсутність вчителя, шкільного навчально-матеріального компонента освітнього середовища тощо. Формуванню цього вміння передують систематичне, планомірне й цілеспрямоване виконання навчальних завдань вдома, у визначеному робочому місці, конкретних часових рамках тощо.

Навчально-інформаційні вміння та навички. Провідним у цій групі вмінь вважаємо **уміння молодших школярів працювати з підручником** (електронним

підручником (ЕП)). В умовах дистанційного навчання посилюється роль **самостійної роботи учнів з підручником**, у тому числі й з електронним. Самостійна робота з підручником неможлива без сформованого вміння працювати з текстом та позатекстовими компонентами [1]. Серед переваг електронних книг можна назвати такі: незначна, порівняно з комплектом паперових підручників, вага і невеликі розміри; ЕП створюють передумови для подолання фізичних, сенсорних і когнітивних бар'єрів на шляху до освіти учнів з особливими освітніми потребами; помітно низька вартість розповсюдження електронних підручників; електронні видання можна завантажити не виходячи з дому [3].

Провідні загальнопізнавальні вміння й навички. Умінню користуватися осмисленими прийомами запам'ятовування передують формування довільності процесу запам'ятовування, з використання наочної опори мислення та установки на запам'ятовування. Оскільки джерело сприймання змінюється з друкованого паперового носія на цифровий, то й обумовлюється підхід до організації довільного сприймання й запам'ятовування молодших школярів. Обумовлює цей підхід швидка зорова й фізична стомлюваність при роботі з комп'ютерними пристроями. З цією метою вчителю слід володіти широким спектром методичних прийомів, засобів та технік та вибирати найоптимальніші для використання в умовах ДН. Пропонуємо вчителю використовувати наступні прийоми освітньої мнемотехніки Г. Чепурного: «Трансформація», «Піктограми» (буквені та цифрові), «Цифрообраз» та інші. Уміння вчителя організувати довільне запам'ятовування молодших школярів за допомогою комп'ютерних пристроїв запобігатиме низькій вмотивованості навчання, механічному запам'ятовуванню, низькому зосередженню уваги і т. і.

Контрольно-оцінювальні вміння й навички. Довільна увага молодших школярів та розвиток самостійності навчальної діяльності є основою для **самоконтролю та самоперевірки** в процесі навчання. Ускладнює процес формування цих умінь переконаність дітей, що здійснювати перевірку завдань – це обов'язок дорослого, вчителя. Самоконтроль у процесі виконання навчального завдання чи вправи вимагає ґрунтовної попередньої роботи від вчителя: у жодному разі не спрощувати зміст навчальних завдань спеціально з метою полегшення виконання; забезпечити розуміння учнями важливості послідовності процесу самоперевірки; попередньо запобігати допущенню помилок – обговорюючи їх власне до виконання завдання; чітко вказувати орієнтири самостійної роботи; уникати гіперопіки у процесі самостійної навчальної діяльності тощо.

Рефлексивно-корекційні вміння й навички. Важливими у процесі рефлексивної діяльності учнів початкової школи є **самоусвідомлення виконавських дій**, що базуються на самоконтролі й самоперевірці учня, як суб'єкта учіння. Самоусвідомленню (розумінню) передують самопізнання – це складні психолого-педагогічні процеси, й відповідно, обумовлюють складність формування цих умінь у молодших школярів. На практиці здійснювати рефлексію допомагає учитель, ставлячи запитання, які забезпечують розуміння дитиною успіхів та подоланих (чи неподоланих) труднощів. Зміст запитань має сприяти

розумінню учнями, які дії, засоби чи умови забезпечили успішне чи неуспішне виконання завдання, якими новими вміннями він оволодів у процесі навчальної діяльності, як запобіг допущенню помилок тощо. Лише ґрунтовна систематична робота вчителя з формування умінь здійснювати рефлексію за традиційних умов навчання, може сприяти рефлексивній діяльності молодших школярів в умовах дистанційного навчання.

Умови ДН вимагають посиленої уваги вчителя у формуванні виділених у кожній групі загальнонавчальних умінь та навичок об'єктивно. Не можна допустити, щоб молодші школярі нехтували здійснювати самоперевірку й самоконтроль, адже це призведе до неефективності, низької продуктивності навчання, а в кінцевому результаті – зневірі школяра у власних навчальних можливостях, зниженню мотивації до навчання, відсутності пізнавальних потреб та інтересів.

Список використаних джерел

1. Робота з підручником на уроках у початковій школі: посібник для вчителя початкової школи / за ред. О. Я. Савченко / Я. П. Кодлюк, О. Я. Янченко. К. : Наш час, 2009. 104 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. К. : Грамота, 2012. 504 с.
3. Федорчук В. Електронний підручник як засіб інформатизації сучасної освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2012. № 12. С. 153–158.

МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАСОБУ MOZABOOK У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Поліщук Вероніка Володимирівна

студентка спеціальності Початкова освіта,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
20fpp.v.polishchuk@std.npu.edu.ua

Запорожець Марина Миколаївна

студентка спеціальності Початкова освіта,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
20fpp.m.zaporozhets@std.npu.edu.ua,

Науковий керівник: професор Т. М. Васютіна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Інформаційно-комунікаційні технології займають одну з ключових позицій в управлінні навчальним процесом. Протягом останнього десятиліття інформатизація освіти стала проблемою, яка потребує чималих зусиль і ресурсів. Головною метою залишається розробка нових освітніх технологій, які можуть модифікувати традиційні форми подання інформації для підвищення якості освіти.

Щоб збагатити зміст і методику проведення дистанційних занять, педагоги викладачі опановують нові програмні засоби, додатки тощо, до яких належить MozaBook. Зокрема, цінний він тим, що педагоги можуть знайти багато функцій і широкий спектр 3D-анімацій, відео, аудіофайлів, тестових завдань та навчальних навчальних ігор у його інструментарії. MozaBook дуже цікавий різноманітністю